

N:o 32.

Ank. till Riksd. kansli den 3 maj 1907, kl. 2 e. m.

*Andra Kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande n:o 5,
i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl.
Maj:t angående ersättning till af stadsfullmäktige
och landsting valda ledamöter af inskrifningsnämnder
och inskrifningsrevisioner.*

Till utskottets förberedande behandling har hänvisats en af herrar *O. N. Olsson* i Heden, *A. P. Gustafsson* i Sjögesta, *A. A. Johansson* i Möllstorp, *I. E. G. Svensson* i Skyllberg och *H. Andersson* i Grimbo inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 90, hvori föreslås, att Riksdagen måtte besluta »att i skrifvelse till Kungl. Maj:t hemställa, det täcktes Kungl. Maj:t vidtaga sådan förändring af sin förnyade förordning af den 12 augusti 1901 § 11, att af landsting eller stadsfullmäktige vald ledamot i inskrifningsnämnd eller inskrifningsrevision eller i ledamots ställe inkallad suppleant må för deltagande i nämndens eller revisionens sammanträden åtnjuta reseersättning jämte dagtraktamente enligt fjärde klassen af gällande resereglemente.»

Till stöd för berörda förslag hafva motionärerna anfört följande:

»I Kungl. Maj:ts förnyade förordning angående rikets indelning i områden för värnpliktiges inskrifning samt om val af leda-

möter i inskrifningsnämnder och inskrifningsrevisioner m. m. af den 12 augusti 1901 stadgas, *dels* i § 9 att ledamot i inskrifningsnämnd eller inskrifningsrevision, som utan »anmaldt, af Kungl. Maj:ts befallningshafvande godkändt förhinder uteblifver» — från förrättning nämligen, som denna förordning afser — »skall böta tjugo kronor, men dubbelt, om han uraktlåter att underrätta suppleanten eller göra anmälan hos Kungl. Maj:ts befallningshafvande»; *dels* ock i § 11, att »af landsting eller stadsfullmäktige vald ledamot i inskrifningsnämnd eller inskrifningsrevision eller i ledamots ställe inkallad suppleant äger för deltagande i nämndens eller revisionens sammanträden åtnjuta reseersättning enligt tredje klassen af gällande resereglemente, men icke dagtraktamente».

Som bekant och som för öfrigt framgår af den vid förenämnda kungl. förordning bifogade tabell 1, äro inskrifningsområdena i allmänhet vidsträckta, hvadan alltså ledamöterna uti ifrågavarande nämnder nödgas ligga ute afsevärd lång tid under pågående förrättningar och därunder vidkännas för många rätt betungande uppoffringar, i saknad af traktamentsersättning, som dessa ledamöter äro. Detta har ock vållat, att ifrågavarande uppdrag i allmänhet mottages med allt annat än tillfredsställelse; och att så skall vara förhållandet är så mycket naturligare, som uteblifvande från inskrifningsförrättning eller revisionssammanträde är belagdt med böter, och den valde sálunda är tvingad att deltaga i dessa förrättningar.

Genom infallande helgdagar och andra omständigheter under förrättningstiden kan denna blifva väsentligen förlängd utöfver hvad själfva förrättningarna kräfva, hvarunder dessa alldeles oafflönade, valde allmogemän i deras egenskap af ledamöter i inskrifningsnämnd nödgas ligga öfver å gästgifvaregårdar eller hotell; hvilket blifvit så mycket oundvikligare och verkar så mycket vidrigare nu, sedan det genom Kungl. Maj:ts utslag den 16 sistlidne november fastslagits, att, äfven om ledamots i inskrifningsnämnd hemvist är så närbeläget förrättningsställe, att han lämpligen kan resa från och till hemmet — vice versa — mellan förrättningsdagarna, han likväl icke äger att därför åtnjuta reseersättning, då sådan endast får beräknas för resa i en följd direkt mellan respektive förrättningar inom området.

Det torde därjämte kunna betraktas såsom inkonsekvent, att de valda ledamöterna i här ifrågavarande nämnder och revisioner skola vara i saknad af traktamentsersättning, under det de öfriga

åtnjuta sådan, helst de förstnämnda icke äga yttranderätt i fråga om bestämmande af tid och uppgörande af resplan för dessa förrättningar, hvilket ock är af viss betydelse.»

Enligt värnpliktslagen den 14 juni 1901 skall riket för inskrifning och redovisning af de värnpliktige indelas i inskrifningsområden, hvilka i sin ordning indelas i ett flertal rullföringsområden och sjörrullföringsområden, de sistnämnda för inskrifning af de värnpliktige, som äro inskrifna å sjömanshus. För hvarje rullföringsområde skall finnas en inskrifningsnämnd, bestående af en regementsofficer såsom ordförande samt fyra ledamöter, nämligen dels en lagfaren man, förordnad af Konungens befallningshafvande, dels rullföringsområdesbefälhafvaren och dels slutligen två inom rullföringsområdet bosatta, icke militära personer, valda för två år i sänder af landstinget eller, där rullföringsområde utgöres af stad, som ej lyder under landsting, af stadsfullmäktige. Vid val af sådana, icke militära ledamöter i nämnderna utses af landsting och vederbörande stadsfullmäktige jämväl suppleanter för ledamöterna. Äfven för hvarje sjömanshus skall finnas en dylik inskrifningsnämnd, hvars icke militära ledamöter utgöras af två inom staden, där sjömanshuset är beläget, bosatta personer, hvilka jämte ett lika antal suppleanter väljas på nyss omförmälda sätt.

Inskrifningsnämnderna, som sammanträda på kallelse af Konungens befallningshafvande och som biträdas af särskildt förordnade läkare, hafva följande åligganden:

- a) att verkställa behörig inskrifning af de värnpliktige;
- b) att pröfva och besluta om värnpliktiges frikallelse från värnplikt samt om uppskof med inskrifning, på grund af särskilda omständigheter, till nästföljande års inskrifningsförrättning;
- c) att pröfva och yttra sig om värnpliktigs lämplighet för det ena eller andra truppslaget, för den ena eller andra tjänsten eller för särskild befattning vid hären eller flottan;
- d) att tillställa hvarje inskrifven en inskrifningsbok, i hvilken nämndens beslut bör vara antecknad; samt
- e) att förordna om de värnpliktiges öfverförande vid behörig tid från första till andra uppådet i beväringen och från beväringen till landstormen.

För hvarje inskrifningsområde jämte inom detsamma belägna sjömanshus skall finnas en inskrifningsrevision, bestående af landshöfdingen eller, vid förfall för honom, landssekreteraren i det län, till hvilket största delen af området hörer, såsom ordförande samt af fyra ledamöter, nämligen dels inskrifningsområdesbefälhafvaren och dels från hvarje till området hörande län eller ej under landsting hörande stad tre inom länet eller staden bosatta män, som jämte tre suppleanter utses af landstinget eller, för stad, som icke lyder under landsting, af stadsfullmäktige. Ledamöter och suppleanter väljas för tre år i sänder; en ledamot och en suppleant afgå årligen.

Inskrifningsrevisionen, som sammanträder på kallelse af ordföranden och som biträdes af en läkare, har till åliggande att pröfva och afdöma besvär mot inskrifningsnämnds beslut, att i vissa fall, utan förd klagan, granska och, där så finnes skäligt, ändra desamma samt att bland de värnpliktige, som därtill funnits lämpliga, uttaga det antal, som skall tilldelas särskilda truppslag vid hären, viss tjänst vid flottan eller särskild befattning vid hären eller flottan.

I öfverensstämmelse med värnpliktslagens föreskrift har riket genom kungliga förordningen den 12 augusti 1901 indelats i 26 inskrifningsområden, hvilka i sin ordning omfatta 82 rullföringsområden och 6 sjörullföringsområden. Genom samma förordning hafva därjämte bland annat följande föreskrifter meddelats i ifrågavarande afseende:

Den, som blifvit vald till ledamot i inskrifningsnämnd eller inskrifningsrevision eller till suppleant, må ej undandraga sig uppdraget, med mindre han företer giltiga skäl för afsägelse. Såsom sådana skäl anses: de hinder, allmänna lagen upptager såsom laga förfall; ålder öfver 60 år; ämbete eller tjänst, som utgör hinder att uppdraget fullgöra; att den valde tillförene under fyra år på grund af val tjänstgjort såsom ledamot i inskrifningsnämnd eller inskrifningsrevision. Inträffar för den valde sådant hinder, att han ej kan inställa sig vid nämndens eller revisionens sammanträde, åligger det honom att därom ofördröjligen underrätta den i ordningen förste suppleanten inom distriktet, som därvid är skyldig att utan annan kallelse komma tillstädes. Sålunda förhindrad ledamot skall tillika, så fort ske kan, för Konungens befallningshafvande anmäla det inträffade hindret samt uppgifva, hvilken suppleant bör infinna sig i stället. Ledamot, som utan sålunda anmaldt, af Konungens

befallningshafvande godkändt förhinder uteblifver, skall böta 20 kronor, men dubbelt, om han uraktlåter att underrätta suppleanten eller att på föreskrifvet sätt göra anmälan hos Konungens befallningshafvande. Kommer behörigen tillsagd suppleant icke tillstädes och har han ej heller, för annan suppleants inkallande, hos Konungens befallningshafvande, där så ske kunnat, senast fyra dagar före nämndens eller revisionens sammanträde, anmält godkändt hinder, skall han böta 20 kronor.

Af landsting eller stadsfullmäktige vald ledamot i inskrifningsnämnd eller inskrifningsrevision eller suppleant, som inkallats i ledamots ställe, äger för deltagande i sammanträdena åtnjuta reseersättning enligt *tredje* klassen af gällande resereglemente, men icke dagtraktamente.

Enligt kungliga resereglementet af den 11 februari 1881 utgår reseersättning enligt tredje klassen: för landsvägsskjuts med lega för 2 hästar, för resa på ångfartyg med afgift för dubbel hyttplats, eller, när hytt ej förekommer, en salongsplats, samt för järnvägsresa med afgift för plats i första klassens vagn.

Motionärerna afse åstadkommandet af en sådan förändring i nu omförmälda bestämmelser, att af landsting och stadsfullmäktige valda ledamöter i inskrifningsnämnder och inskrifningsrevisioner skulle för sitt deltagande i sammanträdena åtnjuta ej blott reseersättning, utan jämväl dagtraktamente, beräknadt enligt *fjärde* klassen af resereglementet.

För pröfning af motionen har det synts utskottet vara af vikt att undersöka, hvilka kostnader ett bifall till densamma skulle medföra för statsverket. Utskottet har i sådant afseende till en början af den vid åberopade kungliga förordning fogade tabell till ledning vid landstings och stadsfullmäktiges ifrågavarande val inhämtat, att antalet af de personer, för hvilka dagtraktamente skulle ifrågakomma, uppgår till 443. Af dessa utgöra 408 ledamöter, valda af landsting, samt 35 ledamöter, valda af stadsfullmäktige och tjänstgörande i den stad, där de äro bosatta. I motionens kläm ifrågasättes traktamente såväl för den ena som för den andra klassen af förrättningsmän, ehuru af motiveringen synes framgå, att motionärerna hufvudsakligen haft sin uppmärksamhet riktad på de af landsting valda ledamöter, som nödgas deltaga i förrättningar utom sin hemort. Antalet förrättningsdagar, för hvilka dagtraktamente skulle ifrågakomma, utgör, enligt berörda tabell och de upplysningar utskottet från

vederbörande ämbetsverk inhämtat beträffande förhållandena under år 1905, 2,714 eller, med frånräknande af förrättningsdagarne för de af stadsfullmäktige valda ledamöter, som tjänstgöra i den stad, där de äro bosatta, 2,391. Då emellertid enligt resereglementet dagtraktamente äfven utgår för resedagar, då sådana särskildt erfordras, har utskottet ansett, att den förstnämnda af berörda två summor bör ökas med minst två resedagar för hvar person, det vill säga med 816. Totalsumman dagar, för hvilka dagtraktamente skulle komma att utgå, skulle således blifva 3,530, resp. 3,207. Då dagtraktamente för fjärde klassen enligt resereglementet utgår med 6 kr., skulle således kostnadsökningen komma att uppgå till 21,180, resp. 19,242 kronor, med afdrag af den kostnadsminskning, som uppstode därigenom att reseersättningen komme att debiteras efter fjärde i stället för efter tredje klassen, såsom nu är fallet. Då emellertid någon kostnadsminskning ej skulle uppstå i fråga om skjutsersättningen, som är lika för tredje och fjärde klassen, utan endast i fråga om ersättning för ångbåts- och järnvägsresor (afgift för enkel i stället för dubbel hyttplats samt för andra klassens vagn i stället för första), skulle minskningen antagligen ej komma att uppgå till något afsevärdt belopp. Då totalsumman af inskrifnings- och mönstringskostnader under år 1905 uppgick till 157,466 kronor 66 öre, skulle således ett bifall till motionen medföra en ökning af desamma med omkring 13 ¹/₂, resp. 12 procent.

Äfven om införandet af dagtraktamenten för de valda ledamöterna i inskrifningsnämnderna och inskrifningsrevisionerna sålunda skulle innebära en rätt afsevärd kostnad för statsverket, anser utskottet emellertid, att hänsyn till densamma icke bör vara enbart eller hufvudsakligen afgörande vid pröfning af frågan huruvida sådana traktamenten böra införas, utan bör härvid i första rummet komma i betraktande spörsmålet, huruvida dagtraktamenten för ifrågavarande förrättningar kunna anses af principiella skäl påkallade. Motionärerna hafva i sådant afseende hänvisat på orättvisan däri att traktamentsersättning icke lämnas åt de af stadsfullmäktige och landsting valda ledamöterna i inskrifningsnämnder och inskrifningsrevisioner, medan däremot de ledamöter i desamma, som icke äro valda af stadsfullmäktige och landsting, erhålla sådan ersättning. Härvid må emellertid erinras, att sistnämnda ledamöter utföra ifrågavarande förrättningar såsom ett med tjänsten förenadt extra arbete, hvilket ingår såsom ett nödvändigt moment i det af statsintresse

påkallade försvarsväsendet. De af landsting och stadsfullmäktige valda ledamöterna hafva däremot att betrakta sitt arbete såsom ett *kommunalt förtroendeuppdrag*; och deras uppgift torde i främsta rummet få anses vara att, där sådant till äfventyrs erfordras, gentemot det militära statsintresset bevaka de värnpliktiga ynglingarnas befogade intressen.

De kommunala förtroendeuppdragen äro i allmänhet oafönade och torde äfven böra så förblifva. Detta utesluter visserligen icke, att ersättning lämnas för de oundvikliga kostnader, som vederbörande vid sådana uppdrags utförande få vidkännas. Denna väg har man också redan beträdd, då man tillerkännt åtskilliga kommunala förtroendemän ersättning för de resor, de i och för sina förrättningar nödgas företaga. Så har ock skett i fråga om de af landsting valda ledamöterna i inskrifningsnämnder och inskrifningsrevisioner. Emellertid måste den ersättning, som sålunda kommer att gifvas, gifvetvis blifva ganska olika såväl för olika delar af riket som ock för ledamöterna af samma nämnd eller revision, allteftersom resorna ske med skjuts efter häst eller på järnväg. I förra fallet kunna nämligen resorna ofta lämna ett ej obetydligt öfverskott öfver den verkliga resekostnaden; i senare fallet kan däremot något sådant ej erhållas till nämnvärdt belopp. Det är därför ganska naturligt, att omdömena om reseersättningens tillräcklighet äro mycket olika. Motionärerna framhålla, att ledamöterna i ifrågavarande nämnder nödgas ligga ute afsevärdt lång tid under pågående förrättningar och därunder få vidkännas för många rätt betungande uppoffringar. Inom utskottet har åter från skilda delar af landet vitsordats, att det öfverskott öfver den verkliga resekostnaden, som reseersättningen nu ofta lämnar, för många ledamöter är tillräckligt att täcka kostnaden för vivre och logis under förrättningarna.

Det ligger därför en i viss mån riktig tanke uti motionärernas förslag att låta dessa ledamöter erhålla både traktaments- och reseersättning efter en billigare taxa, närmare afpassad efter de *verkliga* kostnaderna i bägge afseendena. Enligt utskottets mening skulle detta bäst ske genom att låta bägge ersättningarna utgå efter 5:te klassen af resereglementet. Men då införandet af en sådan princip skulle vara ägnadt att uppdraga ett slags rangskillnad mellan å ena sidan de civila samt å andra sidan de militära ledamöterna af ifrågavarande nämnder och revisioner, finner utskottet en dylik anordning mindre tilltalande.

Hvad slutligen beträffar motionärernas påstående, att ifrågasvarande uppdrag i allmänhet mottages med allt annat än tillfredsställelse, så öfverensstämmer det ej med vissa af utskottet kända förhållanden. Sålunda får utskottet till en början åberopa, att, enligt hvad landstingsprotokollen från åtskilliga län utvisa, ett afsevärdt stort antal personer den ena perioden efter den andra mottaga omval till ifrågasvarande uppdrag, oaktadt de efter fyra års tjänstgöring äro berättigade att afsäga sig detsamma. Om uppdraget vore så motbjudande, som motionärerna påstå i allmänhet vara fallet, skulle förvisso afsägelser af dylikt ledamotskap förekomma betydligt mera allmänt än nu är fallet. En annan omständighet, som icke talar för riktigheten af motionärernas uppfattning härutinnan, är det kända förhållandet, att ordinarie ledamöter af inskrifningsnämnder eller inskrifningsrevisioner å tider, då de på grund af andra offentliga uppdrag måste vistas utom hemorten, hellre än att inkalla suppleanter till tjänstgöring i sitt ställe, hvartill de äro lagligen berättigade, företaga långa järnvägsresor för att kunna inställa sig till tjänstgöring inom inskrifningsområdet.

Då utskottet således ej kunnat öfvertygas om riktigheten af de till stöd för motionärernas framställning åberopade skäl, får utskottet hemställa,

att förevarande motion ej måtte till någon
Andra Kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 3 maj 1907.

På utskottets vägnar:

JAKOB PETTERSSON.

Reservation:

af herr *A. Johanson* i Mossebo mot vissa delar af motiveringen.